

У Ч Қ У Н

ВАТАН ТУЙҒУСИ

Шеърлар

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1985

Уйғурчадан таржима

Учқун.

Ватан туйғуси: Шеърлар: (Уйғурчадан тарж.) — Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1985. — 64 б.

Уйғур шоири Учқуннинг мазкур тўпламида ватанга мухаббат, табиат ва жамият ҳаётидаги уйғунликлар, она меҳри, инсон тақдири, халқнинг эзгу орзу-армонлари, уруш ва тинчлик мавзуларидаги шеърлар жамланган. Узига хос жушқин овози, чуқур фалсафий фикри, тоза ва самимий туйғулари, ўткир ва уйноқи тили билан шоир ўзбек ўқувчиларининг ҳам ҳурмат-эътиборини қозонади деб ўйлаймиз.

Учқун. Чувство Родины: Стихи.

У 4702570200 — 188
М 352(04) — 85 Доп. — 85.

© Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1985 й. (тарж.)

ЕР УҒЛОНИМАН

Чўққида турибман. Пойимда булут.
Пойимда дарахтлар денгизи ёйиқ.
Чўққидан чўққиға кўчувчи бургут
Пастдаги жилғаға боқади ёниқ.

Чўққида турибман, кўзларим эса
Кумуш ирмоқларда кезар ҳавасда.
Оламда неки бор, не жилва бўлса
Замзама қилади яккаш шу пастда.

Қадам олишимдан кўчувчи тошлар
Пастга отилиши — шитобли ҳар дам.
Ҳаво пастга шошар, сув пастга шошар,
Узилиб тоғдаги асрлик қордан.

Бунда ҳамма нарса пастга интилар,
Ерга таъзим йўллар юксак тоғу тош.
Ҳиссиз ғафлат тўлар, мунгли тун тўлар,
Ерга интилишдан тўхтаса қуёш.

Мен замин ўғлиман, лекин мабодо
Тоғ бўлсам, нур бўлсам, сув бўлсам-да мен—
Ерга интилишдан толмасдим асло,
Тортиш кучи бўлиб тураркан замин.

ҚОР ВА ЕР

Далаларга тўшалганди қор,
Бағри бутун севгига қиёс.
Ер васлига бўлиб интизор,
Эритмоққа шайланди қуёш.

— Раҳм қилгил, эй осмон шоҳи, —
Деб қор унга қилди илтижо.
Қанча беҳад бўлмасин оҳи,
Қор тилаги бўлмади бажо.

Оловини пуркар беписанд,
Таъсир этмас зорлар қуёшга.
Ағёрини кўраркан хурсанд,
Айланди қор аччиқ кўзёшга.

Кўзёшларга дош беролмай ер,
Меҳр кўксин очганча турди,
Энди кўринг: ул фидойи қор
Томирида қондай югурди.

Ш А Ф А Қ

Оқшом. У кундузга қўймоқчи нуқта.
Оқшом. У очмоқчи қора тунга йўл.
Тун кириб келмоқда суръатин ниқтаб,
Нурга дер: жўнаб қол, қани тезроқ бўл.

Нур ҳам осонликча эгмоқчимас бош,
Уртада бошланар кураш, интиқом.
Фуркат эмас, қадр бўларкан талаш,
Уфқ юзларига тўкилади қон.

Тун ғолиб. Кундузнинг ёши — юлдузлар
Бирма-бир мўлтираб турар фазодан.

Зулматни хушлайман, юмилар кўзлар,
Очиқ кўзлар учун нур керак, зотан.

Кўзлар очилади. Уфқ лолагун,
Нур билан зулматнинг жанг майдони у.
Қуёш тун шаштига қўяди якун.
Нур ғолиб. Зулмат-чи? Ҳа, вайрона у.

Ҳаёт шу: гоҳ бўлар тун ғолиб ҳоқон,
Кўп ўтмай нурдан йўқ масъуд ва бойроқ.
Шафақ-чи? Тун енгса, дарддан тўкиб қон,
Нур енгса, бўлади ғолиб бир байроқ.

Ҳ И Ж Р О Н

— Кўзнинг ёшларини, кўнгил дардини
Айта олармикин бир сўзда инсон?
— Ахтаргил оналар қалб луғатини,
Уша сўз унда бор. Дейдилар: ҳижрон.

Овчи отган ўқдан етимлик кўрган
Қийик боласининг кўзида ҳижрон.
Хоки қайдалиги номаълум бўлган
Солдат онасининг юзида ҳижрон.

Ватан оғушидан тушиб олисга,
Мусофир элларда ким бўлса абгор,
Ундаги соғиниш аталмиш ҳисга —
Лойиқ фақат битта «ҳижрон» сўзи бор.

ВАТАН СЕВГИСИ

Ногоҳ Ватанимни босса зўр тўфон,
Шул тўфон қаърига бошланглар мени.
Ватанни ёндирмоқ бўлса қай гулхан,
Шул гулхан ичига ташланглар мени.

Майлига, жизғинак бўлсам ҳам дарров,
Майли, дўзах базм қурсин устимда,
Уша дўзахдан ҳам кучлироқ олов —
Ватаним севгиси яшар кўксимда.

Ч У Қ Қ И Л А Р

Ана, баҳслашиб сўзламоқдадир,
Тоғларнинг суюкли ўғли — чўққилар.
Ҳар бири ўз қадрин «сиз»ламоқдадир,
Мамнун сўзларидан виқор уқилар.

Бири дер: — Юксакман. Осмон қошимда,
Узатсам, қўлларим етар юлдузга.
Бири дер: — Асрий муз тождир бошимда,
Ҳавас тўлиб кетар ҳар боққан кўзга.

Пастроқда, ям-яшил бағридан шу чор
Садо етиб келди чўққилар томон.
Эй, юксак қоялар, солинглар қулоқ,
Тоғ бағри неларни айтмоқчи бу он?

У дейди: — Сизлардек эмасман юксак,
Мангулик музлардан йўқдир тожим ҳам,
Лекин ёзда гуллаб, бол йиғсам кузак,
Барин одам билан кўрурман баҳам.

Мени мафтун этмас осмон қизлари —
На сочиқ юлдузлар, на тўлишган ой.
Кўксимга нақшдир инсон излари,
Мен — Одам қадами етган қутлуғ жой.

И К К И Т О М Ч И

Ерга оқиб тушди икки томчи ёш,
Икки дил кўрсатган икки хил туйғу.
Бири — булут тўккан қайғуга қиёс,
Бири — гул лабида бахт шабнами у.

Бири — фарзанд кўрган она қувончи,
Бири — фарзандидан жудо зот оҳи.
Уруш-ку кечади. Икки хил томчи
Инсон бугунининг мудом ҳамроҳи.

ЛОЛА СУЛИМАСИН

Сафарга ёш тўкиб кузатма мени,
Бўлмасин, азизим, дастрўмолчанг нам.
Ҳижрон онларида изласам сени,
Кўз олдимда турсин бахтиёр саям.

Қани бир шўх қараб жилмайгил, эркам,
Сенинг кулгинг билан ҳаётман, ишон.
Лоладай юзларинг ранглар тортар дам
Менинг бахтимга ҳам солинар кишан.

Ш И Р И Н И М

Араз қилиб мендан бугун, қилиб ноз,
Ширин бўлиб кетдинг яна, шириним.
Келмадингиз кеча, дединг, сарвиноз,
Кўзларингда эрка таъна, шириним.

Аччиқ қилиб, рашк қилиб сен, париваш,
Аразласанг, ошар менинг шодлигим.
Биламанки, қилмас эдинг бунга рашк,
Менга озроқ бўлганида ётлигинг.

ЎЗБЕКИСТОНГА ТАЪЗИМ

Севиб қолдим мен бу диёрни,
Севган каби мунис дилдорни.
Муҳаббати тутқазди қўлга
Икки тори жўшқин дуторни.

Эътиқоду эҳтиром билан,
Ҳадсиз ҳавас ва илҳом билан
Бу диёрни куйлаб тўймайман,
Меҳри этди кўксимни баланд.

Меҳмон эдим, мезбонман энди,
Дўстлар аро шодонман энди,
Қон-қардошлик оқибатидан
Бағри бутун инсонман энди.

Аждоди бир элнинг ўғлиман,
Фарёди бир ернинг ўғлиман,
Бир нонни тенг бўлишиб келган
Имони бир эрнинг ўғлиман.

Овозига ўхшаш овозим,
Созларига оҳангдош созим.
Соддаликда буюкликги жам
Ойдни юртга қиламан таъзим.

ПАХТА ОЧИЛИБДИ

Пахта очилибди, нурдандир бутун,
Ўзбек деҳқонининг қалбидек оппоқ.
Дерлар: кундуз иссиқ, совуқ бўлса тун,
Шятоб бодрай берар дур тўла чаноқ.

Шуни билган каби ҳашарчи қуёш
Кун бўйи чарақлаб кулгани-кулган.
Тун ҳам пахтакорга бўлгандай дилдош,
Салқин либосини кийгани-кийган.

Қуёш ардоқлидир. Лекин мен бу гал
Пахтакор деҳқонга эгажакман бош.
У ҳаёт яратар жозиб, мукамал,
Бир қўлида тун-у, бир қўлда қуёш.

ЛЕНИН САЙЁРАСИ

Неки сайёра бор — бордир номи ҳам,
Бирини Ой деймиз, бирини Чўлпон.

Бизнинг Ермизни атарди не деб,
Ой ва юлдузларда яшаса инсон?

Ер-ку ўзи танҳо. Турлича лекин.

Унда ҳаёт тарзи, адолат, ҳуқуқ.

Кимлардир бахтиёр, беҳадик, эркин,

Кимлардир зулматда, қувғинда сиқик.

Сиқик нафасларга тегсин деб ҳаво,

Эркининг йўлларини кенг очди Ленин.

Деди-да ёруғлик ҳаммага раво,

Заминга ақлидан нур сочди Ленин.

Энди Ермизда ўзгача ҳаёт,

Адолат, озодлик — шиори унинг.

У истар ялпи бахт, ялпи қамолот,

Ленин дастурига тутган бугунин.

Ўзга сайёрада яшар бўлсак биз,

Ер бўлса бир юлдуз — номсизу сербахт,

Аминман, одамлар она-Ермиз —

Ленин сайёраси атарди албат.

М А С О Ф А

Урилни узатса йўлга онаси,

Йўлда ҳижрон бўлиб чопар масофа.

Қайтаркан онанинг жигарпораси,

Ҳижрон дафтарини ёпар масофа.

Пигит дилбарини кутаркан бедор,

Ўзун бўлиб кетар қисқа масофа.

Кўрингангн замон олисда нигор,
Айланар энг ширин ҳисга масофа.

Одамлар айрилар масофа оша,
Яна шу масофа топиштиргуси.
Утмишни бугунга боғловчи — ўша,
Бугун ҳам эртага ундан боргуси.

Етар диллар аро сирли масофа,
Гоҳо у қисқадир, гоҳида чексиз.
Ҳаётдан ўлимга, ердан фазога,
Нурдан зулматгача мавжуд у шаксиз.

Лекин икки нарса истисно экан:
Бири мардлик билан мангуликaro,
Бири ўлим билан хонликарo
Йўқдир ҳеч масофа, йўқдир ҳеч макон.

Ҳ А Ё Т

Койима, тинчлик, деб болажонларим,
Майлига, йиғласин, қийқирсин, кулсин.
Ҳаёт ширинлигин ё армонларин
Маъсум юраклари билганча билсин.

Тўсма истакларин. Майлига, қанча —
Шўхликлари бошга кўтарса уйни.
Балки шу гўдаклар авжга чиққанча
Давом эттирар биз бошлаган куйни.

Ундама жимликка болажонларим,
Уйимда сукунат қоқмасин қанот.
Фарзанд шўхликлари, кулгуси билан
Тотли, гавжуммасми биз суйган ҳаёт?!

ФУРСАТ УЙЛАРИ

Шеър ёзмоқ учун кутдим мен имкон,
Холи фурсат кутиб, ўтказдим вақтим.
Кутганим онларга етганим замон
Билдим: вақтим эмас, кетибди нақдим.

Ўтган шеърсиз дамлар сўраб қадрини,
Хазондек сочилди хаёлларимга.
Ёзилмаган ҳислар тўкиб дардини,
Осилди, ҳаққини сўраб, баримга.

Қоғозга тушмаган шеърим таънаси —
Мен тута билмаган зарур бир имкон,
Қалбларга етмаган меҳрим таънаси —
Селдай савалади борлигим шу он.

«Имконга интилса, бўлма унга қул,
Ҳокими мутлақ бўл ҳар бир дам учун,
Изму ихтиёрин маҳкам тутсин қўл,
Ўзида ўтай бил ҳар нафас бурчин», —

Дегандек туюлди таъна-маломат,
Унут ҳақиқатни эслатиб менга,
Ҳар дақиқа қадри маълум-ку ғоят,
Билиб туриб, амал қилмаслик нега?

Умр-ку ўлчовлик ҳар бир одамга,
Имконни кутмоқмас, топмоқ даркордир,
Тирмашмоқ, тирмашмоқ ҳар битта дамга!
Йўқса, умр бекор, умр бекордир.

Т А С О Д И Ф

Кўрдиму илк бора, олдинг хаёлим,
Ногоҳда боғландик бир-биримизга.

Жуфт каптардай тотиб бу ҳаёт болини,
Энди қуллуқ деймиз тақдиримизга.

Уша кутилмаган битта учрашув,
Уша кутилмаган тасодиф сабаб —
Севгисиз, қуёшсиз маънап нурашу
Маънап мажруҳликлар бўлиб кетди даф.

Энг позик ҳисларим, ҳаяжонларим
Қимгадир зор эди, излаб мушфиқ дил.
Мен сени кўрдим-у, кўрган замоним
Бўлиб қолдим бирдан тасодифга қул.

«Ногоҳий муҳаббат — ўткинчи ҳавас» —
Деганлар устидан кулиб қўйдим мен.
Оний чақмоқ каби бир ёндим-у, бас,
Тасодифий куч-ла мангу суйдим мен.

Муҳаббатни шеърга қилгим бор қиёс:
Лаҳзалик ҳайратдан туғилажақ у.
Кутмаганда шеърга айланишнинг рост
Шоир қалбидаги энг бетинч туйғу.

Кўрдиму илк бора, олдинг хаёлим,
Тасодиф боғлади дилларимизни.
Сен менга ҳаётсан, соҳибжамолим,
Айирмасни лекин тасодиф бизни.

* * *

Қизим ила чиқдим сайрга,
Майсаларда чопсин, дея у.
Капалак-ла қувлашиб бирга,
Янги шавқлар топсин, дея у.

Қўкат узра қўйдиму оёқ,
Туриб қолдим босган изимда.
— Вой, майсалар бўляпти мажақ, —
Мунгли нолиш кўрдим қизимда.

Тутиб берган эдим капалак,
Узатмади ҳаттоки қўлия.
— Дадажоним, қўйиб юборинг, —
Деди, озор тимдалаб дилин. —

Бирон ери оғриб қолмасин,
Учолмасдан юрмасин яна... —
Учиб кетар капалак маъсум,
Мунис кўзда ғолиб тантана.

Учиб кетар атлас капалак,
Боқиб қолар жажжи қизалоқ.
Шу ҳаётни асраш, севишни
Дадасига ўргатиб шундоқ.

О Н А - Е Р Д А

Қўкка боқиб хаёл сурма сен,
Юлдузларни бахтга йўйма сен.
Иккимизнинг иқболимизни
Олислардан излаб юрма сен.

Толенмиз, бахт юлдузимиз —
Бизлар турган она-Ердадир.
Унда қолган ҳар муродли из —
Қураш, меҳнат, қутлуғ тердадир.

Ж У Ф Т Л И К

Бир жуфт келар. Кўришмайди ҳам,
Бир-биридан бўлак кичсани.
Бирини шодлик тутса, ўшал дам —
Бирини ногоҳ андак жимсамин?!..

Ёмғир қуйиб берди-ку бирдан,
Йигит тутди зонтини қизга.
Икков борар бир жону бир тан,
Ҳавас солиб ҳар боққан кўзга.

Завқим келиб тикилдим мен ҳам
Қиз ва йигит ортидан узоқ.
Шодликларин кўрсам-да баҳам,
Шодлигимни тутди бир сўроқ.

Йиллар ўтар, севгини синаб,
Йиллар ўтар, товлаб вафони.
Ҳаёт ҳар вақт турмайди сийлаб,
Кўрсатмоғи бордир жафони.

Қобилмикин бу йигит, бу қиз
Умр бўйи бирга юрмоққа?
Паноҳ бўлиб, қад бўлиб ҳаргиз,
Бирга қуйиб, бирга кулмоққа!

ТУННИНГ ЖАВОБИ

— Мен бу ҳорғин замин устига
Уйқу бошлаб келмасам агар,
Шаҳар, қишлоқ, тоғлар кўксига
Эй тонг, мудом тўкиб турсанг зар,
Шунда қандоқ кечарди ҳаёт?
Етармиди бардошинг бунга?
Тинимсизлик кемириб сабот,
Келмасидинг кўмак деб тунга? —
Деб тун тонгга ташлади сўроқ,
Сўроғида ўзидан ғурур,
Тонг дедики: — Юзларимга боқ,
Юзларимда жилваланар нур,
Мен нур қизи. Тақдирим сийлаб,

Менга бўлди саҳий, сёрҳиммат,
Имкон бўлса, она-Ер бўйлаб,
Тун-кун зиё тўкардим фақат.
Зиё билан ўраб гулларни,
Чўққиларга бўлардим нуртож,
Очар эдим сўник дилларни
Тунга сира бўлмасдим муҳтож,
Сенга ҳожат борми, эй зулмат,
Фафлат тутиб ўтса ҳаётинг?!
Сим-сиёҳлик, ваҳм ва даҳшат
Ила ёндош турмасми отинг?!
— Йўқ, — деди тун, — гарчи она-Ер
Интиқлиги бўлсанг ҳамки сен,
Гарчи сенга жамланган меҳр,
Сенсиз диллар карахт гангисин,
Бироқ агар бўлмаганда тун
Ошмас эди қадринг бунчалик.
Сенинг бахтинг бўлсин деб бутун,
Мен зулматга кирдим шунчалик.

ЧАЛА ҚОЛГАН УИ

Оппоқ соч, маъюс кўз, қадди дол аёл
Тонг-саҳар уйғониб, чиқар ташқари.
Унинг борлигига ҳокимдир ҳаёл,
Вайрона бинодан кетолмас нари.

Усти ёпилмаган, сувоғи ҳам йўқ.
Дераза-эшиқлар ўрни шип-шийдам.
Емирар қор-ёмғир, изиллар совуқ,
Бошпана бўларга умид йўқ уйдан.

Уйдаи бузилар-ку кўнгил, боққан дам,
Кошки она бундоқ тортсайди енгил.
Шу йўсин ўтдими чорак аср ҳам,
Лекин вайронадан узолмас кўнгил.

Дейди у: лойини қорғанди чолим,
Тўнғичим турғизган эди деворин.
Уруш... Юлиб олган ўша толеим,
Урушга жўнади қўш шаҳсуворим.

Иккинчи ўғлимга қолди андава,
Укалар қўлига ўтди лой челақ.
Дардларимга борми заррача даво,
Қани беш ўғлоним, беш арслон юрак?!

Упиб-қучиб мени, кетиш олдидан:
«Қайтамиз, онажон», — деганди улар.
Ҳаётман фақат шу ишонч-далладан.
Мени ушлаб турар ҳў... лойли қўллар.

— Йўқ, улар қайтишар, қайтишар албат, —
Дейди ишонч билан жонланиб она, —
Ахир ҳасратмас-ку бу дунё фақат,
Наҳот ҳам дил, ҳам уй қолса вайрона...

Кўзида ҳам умид, кўзда ҳам оҳи,
Вайронага боқар муштипар она...
Бу — аччиқ қисматнинг тилсиз гувоҳи,
Бў — ўлмас ишончинг рамзидир яна.

Й И Г И Т

Дардан йиғламабди, инграмабди у,
Ғамдан букилмабди ботирнинг қадди.
Кўздан ёш бўлиб оқибди кулгу,
Шу эди аслида йигитнинг марди.

Кулибди душманини уриб-сурганда,
Зафарни эшитиб, кулибди қувноқ.
Йиғлабди, ғалаба туғин кўрганда,
Ёш билан кулгунни қилибди ўртоқ.

Юртимга боқаман. Йигити унга,
У ҳам йигитига ярашиқ ўлка.
Кулгуга серҳиммат, чидамли мунгга,
Ғами, шодликлари қоришиқ ўлка.

ОДАМЛАР УЧУН

Замин яралибди одамлар учун,
Гулдан бежалибди одамлар учун,
Минг булоқ сувидан йиғилган дарё
Мингга ажралибди одамлар учун.

Булбулнинг куйлари, ғармоқлар сози,
Баҳорнинг нафаси, гулларнинг нози,
Борки табиатнинг жозиб овози
Таъзим бажолабди одамлар учун.

Биз-чи? Кенг оламга сизмай гоҳида
Замин вужудини этамиз тилка.
Наҳот, хуш бўлмаса одам зотида
Она заминчалик жонкуярликка?!

УТ БИЛАН СУВ

Олтинранг тилларин чиқариб узун,
Табиат аҳлига сўзлаб қолди ўт:
— Борлиқни зумда йўқ қилувчи ўзим,
Қудрат-тажовузим бечек, беҳудуд.

— Мен босиб борганда, бўлсанг ҳам баланд,
Сенинг қудратларинг сўнар, — деди сув.
...Ҳар нарса яралган чораси билан,
Шундан муштаракмас заминда қайгу!

ТАШНАЛИК

Сени огушимда кўриб турсам-да,
Меҳру вафойингдан эриб турсам-да,
Мудом зорингман,
Қонмас менинг ташналикларим.

Висолни изларлар ҳижрон онид,
Мен висол кўзлайман висол комида.
Интизорингман,
Қонмас менинг ташналикларим.

Ҳаёт менга кулиб боқса-да мудом,
Гуллар атрофимда тўлса-да бу дам,
Гул хумориман,
Қонмас гулга ташналикларим.

Аслида ҳаёт бу — ташналик, демак,
Покиза ҳисларга ошнолик, демак.

* * *

Қарчиғай — ер билан осмон фарзанди,
Туради мағрур ва жонсарак бир оз.
Ўзига етарли шодлиги, дарди.
Дарди — мақсадсизлик, шодлиги — парвоз.

МЕНИНГ СЎҚМОҒИМ

Менинг сўқмоқ йўлим бошланар пастдан,
Юксак чўққиларни кўзлар бир учи.
Майли, чўллар боссам, тиканлар боссам.
«Йўлингдан қолма», — дер умидим кучи.

Баъзида ёш тўқдим сўқмоқ йўлимга.
Мунгларим тўкилган бўлмоғи мумкин.

Баъзида шод кулдим. Сўқмоғим менга
Шеърда қайтарар ҳам бу азиз мулким.

Шу сўқмоқ йўлимдан кирдим оламга,
Улардан бошланди куйим, овозим.
Йўлларда кўрганим айтдим қаламга,
Шеърларим парвози — йўлим парвози.

Баъзида ҳорганча, баъзида жўшқин
Ўз сўқмоқ йўлимдан ташлайман қадам.
Чўққилар чорлайди. Сафарим мушкул.
Синовчан кўзларин тикар бор олам.

ҒАЛАТИ ОДАМ

У худди бир соя, худди бир шарпа,
Унга барибирдай шодлик ва алам.
Мотам юрагига беролмас зарба,
Севинч кўзларига чақмоқ содмас ҳам.

Қуёш чарақларми ё юзлари берк,
Ҳатто тутилса ҳам, сезмайди, эсиз,
Уқувсиз бир кимса чизган расмдек
Кўзлари боқадн бемаъно, беҳис.

У ўлди, йўқ, кўздан бўлди жим ғойиб,
На биров куйди, на ёқа чок этди.
Улими ҳам унинг бўлди ғаройиб,
Соядек келди-ю, соядек кетди.

ТОШКЕНТ ТУНИ

Нечун уйқу қочди бу тун кўзимдан?
Ўзим ҳайрон бўлиб қолдим ўзимдан.
Қалбимда ҳаяжон — уйқу ўгриси

Нима кутаётир меннинг сўзимдан?
Нечун уйқу қочди бу тун кўзимдан?

Нурларга кўмилиб ухлайди шаҳар,
Воднидан шовилиб келар тонг-саҳар,
У гўё ёрига ташна бир йиғит,
Тошкент бу ҳолатда гўзал шу қадар,
Тошкент нур ёпишиб ётган бир шаҳар.

Сўнги трамвайнинг шовқини тинди,
Уйқу пардасида кўзлар илтиди.
Ҳаловат, тинчланган йўқотган кўнглим
Илҳом парисига, асир олтиди.
Сўнги трамвайнинг шовқини тинди.

Тошкент, ҳаёл суриб, бағринг кездим мен,
Сўлим боғларингнинг атрин сездим мен.
Сени уйқудаги бир гўзал билиб
Шаънингга сўзлардан маржон тиздим мен.
Тошкент, ҳаёл суриб, бағринг кездим мен.

Узоқдан қарасам: сенинг кипригинг —
Егдудан ясалган туюлди бирдан,
Гўё юлдузларга сўзлаб берардинг —
Рози бўлганингни бизнинг асрдан,
Чунки киприкларинг бамисли нурдан.

Сенинг кўксинг узра қўйсам бошимни,
Дединг: кўздан тўкма асло ёшингни.
Зилзилани енгган жасур юраксан,
Шарқнинг машъалисан, порлоқ қуёшсан,
Ёшинг икки мингда ва лекин ёшсан.

НАВОИИ ҲАЙКАЛИ ОЛДИДА

Навоийга қўйган ҳайкалин,
Тошкент, сенда кўриб қолдим мен.
Таъзим қилиб унинг олдида

Анчагача туриб қолдим мен,
Шу чоғ хаёл суриб қолдим мен.

Кўз олдимда турар аллома,
Беш асрнинг улуг теңдоши.
Қалби йиғлар, кўзида аммо
Кўрнимасди унинг кўз ёши,
Мағрур эди донишманд боши.

Тирикларга бўлиб ҳамсухбат,
Аср отлаб келди Алишер.
Замонининг азобларини
Писанд қилмай ёзаверди шеър,
Қаламидан қочмади ҳеч сир.

Ҳазал ёзган чоқда Навоий
Қулоқ солган экан оҳулар,
Қадам босган чоғда Навоий
Қанот қоққан экан орзулар,
Таслим бўлган экан жодулар.

Навоийга қўйган ҳайкални,
Тошкент, сенда кўриб қолдим мен.
Бу ҳайкални кўнлар қалбида
Кўриб, тўлиб шеърга солдим мен,
Унга қараб ўйга толдим мен.

ЎЗБЕК ҚИЗИНИНГ КУЛГУСИ

Тошкент кўчасини айлабдим узоқ,
Тошкент менга кулиб очганди қучоқ.
Ўзбек қизи қилди ширин табассум,
Табассум қилгандек бўлди ҳамма ёқ.
Ўзбек қизи кулди,
Кулди юзлари.

Гўё очилгандек бўлди бир гунча,
 Ўзбек қизи кулди,
 Кулди кўзлари.
Гўё тўкилгандек бўлди дур шунча.
Аспр қилди қоши—қалдирғочлари,
Майда ўриб олган сумбул сочлари.
 Ўзбек қизи кулди,
 Кулди шод кўнгли,
Кулди кииригига тизилган ёши
Намоён бу тоза тонгдек кулгида
Ўзбекнинг гурури ва қалб бардоши,
 Ўзбек қизи кулди,
 Кулди бир тарих,
Армони акс этди ўзбек қизида.
Бу кулгини кўрдим Деҳли шаҳрида
Шоир Зулфиянинг гўлгун юзида.
 Ўзбек қизи кулди,
 Кулди озодлик,
Бу совет халқининг битмас меҳрида.
 Ўзбек қизи кулди,
 Куларкин қачон
Кўзёши дарёдай ул Уйғуристон!

ЕЛГИЗ ТАШЛАБ КЕТМА

Елғиз ташлаб кетма, азизим,
Қўзим ёшлаб кетма, азизим.
Ҳаётнинг чўл-биёбонига
Якка бошлаб кетма, азизим.

Нафас олай одамлар билан,
Созим чалай одамлар билан.
Майли томчи, зарра бўлсам ҳам
Мангу қолай одамлар билан.

Дардларига малҳам бўлай, мен,
Севинчига ҳамдам бўлай мен.
Инсон бўлиб ўсдим, одамлар
Билан бир жон, бир тан бўлай мен.

Ж У Д О Б У Л С А

Қим жудо бўлса агар виждону номус-оридан,
Ул жудо бўлгай вафодор, сарвиноз дилдоридан.
Қим агар поймолу хор этса муҳаббат гунчасин,
Гул узолмай хору зор бўлгай ишқ гулзоридан.
Қим агар тонгдек саховатли кўнгилга солса доғ,
Ул қутулмас кўнгилга тушган адоват доғидан.
Ўзгани хуммор қилса, бўлмаса хуммор ўзи,
Оқибат бўлгай ҳалок у чиқмагай хумморидан.
Шу сабаб Учқун тилайди: ҳеч киши айрилмасин
Номусу виждонидан, хумморидан, гулёридан.

Ш О И Р Қ А Л Ь И

— Шоирни севасанми? — дедим ёримга.
У деди: — Юрагим бу ишқдан йироқ.
Ошиқман азалдан гул баҳоримга,
Юлдузлар сеҳрига менда иштиёқ.

Севаман гунчалар очилган боғни,
Дарёнинг куйига соламан қулоқ.
Севаман сервиқор, ҳайбатли тоғни,
Менда ишқ уйғотар кумуш кўз булоқ.

Севаман нозланиб отган ҳар тонгни,
Қуёш нурларига очаман қучоқ.
Севаман мўъжиза тўлган жаҳонни,
Шоирни севмайман, севмайман бироқ.

О, менинг беғубор, содда гўзалим,
Шоирниг севмайман деганинг ёлгон:
Гул баҳор, юлдузлар, чиройли боғлар,
Шоирнинг қалби-ку, бу қалб бир жаҳор

Шоир қалбидадир сервиқор тоғлар,
Кумуш кўз.булоқлар шоир қалбидир.
Шоир юрагида мангудир тонглар,
Шоирнинг қалбида яшар одамлар!

ЖУНҒОР ЙУЛИДА

Жунғор ерларидан ўтгандир бу йўл,
Ғироқ-ғироқларга кетгандир бу йўл.
Уйғурнинг серчигал қисмати каби
Чигалликлар ичра йитгандир бу йўл.

Эгри-бугри бу йўл овлоқ, серхатар,
Заранг тақир даштда чўзилиб ётар.
Аравакаш борар хиргойи қилиб,
Хиргойиси дилни ўртайди баттар.

Хиргойи қилмайди, йўқ, бўзлайди у,
Аччиқ тақдирдан сўз сўзлайди у.
Нигоҳи толса ҳам, бир мужда кутиб
Юрти томонидан кўз узмайди у.

Қуларига соя солгандир ҳижрон,
Юртининг висоли — энг буюк армон.
Умри йўғрилгандир шу армон билан,
Висолга умиди сўнмас ҳеч қачон.

Йўлим, орзуларнинг бешиги бўлдинг,
Қанчаларга соғинч қўшиғи бўлдинг.
Қани, истиқболга бошлагин энди,
Кел энди, Ватаннинг эшиги бўлгин!

ТАБИАТ ИНСОН ҲАҚИДА

Инсон табиатни хўп эъзоз қилар,
Инсон табиатга омонлик тилар.
Бепоён табиат инсон меҳридан
Тобора камолот топар, етилар.

Ҳаёт қонуллари мутлақ мукаммал,
Бежавоб қолмагай ҳеч нарса азал.
Инсон таърифига сўз сўраётир.
Келинг, табиатга ҳам берайлик гал.

— Инсондан андоза олган қоматим,
Юксакка ингилмоқ фақат одатим, —
Дейди юлдуз билан суҳбат қуриб тоғ, —
Инсонни кўтарсам — шу саодатим.

— Мен инсон қаҳрига қиёсман! — Шу чоқ
Бир зумлик ёғдуга чўмилди ҳар ёқ.
Яланғоч шамширин қўлига олиб,
Булут нардасини йиртганди чақмоқ.

— Мен инсон кўзидан силқиган ёшман,
Нозикман, қиз қалби билан ўхшашман, —
Дер булут ёмғирни томчилатиб, — гоҳ
Ўйинқароқ бола каби бебошман.

— Мен гўдак лабига қўнган табассум,
Қараиғ, у нақадар тиниқ ва маъсум, —
Дейди тошдан тошга сакраган ирмоқ, —
Гуллар ундирмоққа шундан ҳавасим.

— Мен инсон ишқидек ардоқли, улуғ,
Ишқдай покизаман, зарра гардим йўқ,
Мен инсоннинг меҳри, садоқатиман, —
Дейди гул, — вужудим вафога тўлиқ.

— Мен инсон куйига ошиқ, хуморман,
Бир марта инсондай кулишга зорман, —
Деб булбул бошлади ўз қўшиғини, —
Инсон бор — қўшиғим ва ўзим борман.

Шу пайт жимиб қолди бирдан табиат,
Бамисли хаёлга толди табиат.
Энди гал тупроққа, дегандек гўё,
Садо кутиб, қулоқ солди табиат.

Тебранди табиат, тебранди башар,
Тупроқ ҳам сўзлашга тушди сарбасар:
— Босарди оламни мангулик уйқу
Устимда одамлар юрмаса агар.

ЧАРЧАДИНГ ДЕЙСАН

Чарчадинг, азизим, ором ол, дейсан,
Одамга гоҳида ором керакдир.
Табиатимни сен наҳот билмайсан,
Тобелик туйғуси мендан йироқдир.

Ишонмасанг, мана, кўзларимга боқ
Еки юрагимга сен бир қулоқ сол.
Бир умр англамай ўтган дўстингни
Эҳтимол, сен англаб оларсан дарҳол.

Чарчадинг, азизим, ором ол, дейсан,
Қалбим истагини наҳот билмайсан!

Кулиб пайдо бўлар самода чақмоқ,
Таслим бўлиб, ғамда ўлмас у бироқ.
У ўлмас нур бўлиб сингар оламга,
Ўлишни истайман, дўстим, мен шундоқ.

Чарчадинг, азизим, ором ол, дейсан,
Оромга завол тенг, наҳот билмайсан?

Ором истамайман, зинҳор ва зинҳор,
Дўстим, ўз ҳолимга қўйиб қўй бутун.
Менинг чақмоқ бўлгим, бўрон бўлгим бор,
Ана шунинг ўзи ором мен учун.

БИЗ МУҲТОЖМИЗ

Уқиб кўриб шеъримни дўстим,
Яша, деди, боплабсан роса.
Хижолатда мен кулиб қўйдим,
У ўзича қилди хулоса.

Душманимга ўқитган эдим,
Нафратини яширмади ҳам.
Майли энди, нима ҳам дердим,
Ахир у ҳам мустақил одам.

Кўз югуртириб нотаниш биров
Деди: — Шеър ҳиссиздир жуда.
Биз-ку шоир эмасмиз, бироқ,
Шеър шеърдай бўлса яхши-да.

Душманимдан ранжимадим ҳам,
Кўнглим қолди дўстимдан аммо.
Рост гапини аяган одам
Қилармиди одамга вафо?!

Деманг, шоир мақтовга муҳтож,
Ўзи мойил мақтанишларга.
Биз муҳтожмиз ҳолис ва мумтоз
Тўғри сўзли нотанишларга

СОМОН ЙҮЛИ

Само юлдузлардан қурибди бир йўл,
Сомон йўли дейди азалдан инсон.
Миллионлаб юлдуз қўлга бериб қўл,
Иноқ дўстлар каби боқар ер томон.

Бу кимгадир сирдир, кимга — топишмоқ,
Кимгадир таъна у, кимга — ишора.
Бу ҳикмат бағрига ёқиш-чун чироқ,
Узоқ бош қотирди бизнинг сайёра.

Инсонни юлдузга қилганда қилс,
Файласуф олдида шоир турди жим.
Донишманд фикрида тўладир асос.
Эътироз қилмади ҳатто мунажжим.

— Ҳар одам бир юлдуз, — деди донишманд, —
Ўхшамайдн фақат ўрни, аҳволи.
Ёлғизлар кўкда ҳам ёлғиз ёш тўкар,
Сомон йўли эса — бирлик тимсоли.

И К К И К У Ч

Икки куч бир-бирин аввал бор қилар,
Бир-бирисиз яшай олмайди асло.
Лекин бир-бирини ҳам инкор қилар,
Бирга яшайди-ю, дўст бўлмас аммо.
Завол тилар доим бири бирига,
Аслида бирига бири мадҳия.
Иккиси қўшилиб инсон дилига
Буюк бир қудратни қилар ҳадя.
Бирн қни мисоли қаҳрли ва сур,
Бирн-чи, баҳордай нозик, мулойим.
Ёнма-ён яшайди улар бир умр
Бир-бирини инкор этганча доим.

Шеърда ҳам қофия бўлиб жаранглар
Мана бу икки куч — нафрат, муҳаббат...

ЕМГИР ЮВАЕТГАН ЧЕЧАКЛАР

Чечаклар, чечаклар, позик чечаклар
Раиғ тузаб, қанотни ёйди боғимда...

Оламга тўймасдан боқадн қуёш,
Фарзандига боққан она каби шод.
Нурларга кўксини тоблар тоғу тош,
Баҳорга ошиқдир бутун коннот.
Тоғларнинг қучоғи чечакка тўлди,
Барҳам тонди даштлар тақирлиғи ҳам.
Энди водийлар ҳам гулга кўмилди,
Гулга кўмилди-ку бутун бир олам.
Чечаклар, чечаклар, нозик чечаклар.
Чиройига қилиб барчани мафтун,
Поймол бўлган каби эзгу тилағи,
Ёмғирда ювилиб ётинти бутун.
Кўзёшми, ёмғирми, биллолмадим мен,
Чечаклар ер қучиб чекади ҳасрат.
Узи жон бағишлаб ўстирган, лекин,
Шунча ҳам шафқатсиз экан табиат.
Ишқ чечағин асраб, умидвор бўлиб,
Мевасини кўрмоққа оз қолган дамлар,
Чечаклардай ёвуз ёмғирда қолиб,
Пушаймон ҳасратини чекманг одамлар.

И Н Т И Л И Ш

Интилиш мезоши ҳар хилдир, ажаб,
Ҳар кимни ҳар ёққа бошлаб кетар у.
Кимнидир чўққилар томон етаклаб,
Кимнидир чўлларга ташлаб кетар у.
Бировлар интилар ишқ гулзорига
Муҳаббат, вафодан мадор, куч олиб.
Бировлар қўл урар ҳасад торига
Кимнинг йўлини тўсиб, кимдан ўч олиб.
Интилиб, интилиб, одамлар бари
Қўл қўяр интилиш ёзган ҳукмга.
Интилиш одил бир қози сингарин
Одамларни бўлар икки туркумга.

Бир туркум интилар одамийликка,
Бири — йироқлашар одамийликдан.

Б У Ю К Л И К

Бир кампир ёш тўкар ҳижрон ўтида,
Қўллари титрайди, намдир рўмоли.
Бир жувон кулади, хурсанд у жуда,
Шодлик самосида кезар хаёли.
Уларнинг ёнидан эса одамлар
Бепарво, хотиржам ташлар қадамлар.

Ҳаёт давом этар, давом этар йўл,
Нақадар табиий, оддий бу ҳолат.
Кампир йиғлар, жувон яшнайдн гул-гул,
Бирида — хушнудлик, бирида — ҳасрат.
Буюк муҳаббат бу, буюк ҳасрат бу,
Нақадар табиий, оддий ҳолат бу,
Ёнда-чи, бир маром ташлаб қадамлар,
Яна буюкликни излар одамлар.

ОНА ТАШВИШИ

Ажал тўшагида ётибди она,
Она қўйган ажал ёстиғига бош.
Шу дам хаёлидан кечаркан нима?
Ана, кипригида қалқиб турар ёш.
Қўнглида пенингдир илинжин қилиб,
Атрофга термилиб, тўймай тикар кўз.
Унинг чехрасига бир ҳасрат бўлиб,
Езилди гўёки «ўғлим» деган сўз.
Йўқ, она ўлимдан қўрқмасди асло,
Бир неъматдай эди унинг-чун ўлим.
Ташвишдайди фақат, «мен ўлсам, танҳо,
Етим қодар, — дея, — қийналар ўғлим».

ТОНГ ЮВИБ ТУРАДИ ОЛАМНИ

Тонг отди, қарагин, ажойиб пок тонг,
Тонг отди, гўдакнинг дилдек оқ тонг.
Энг аввал юзини ювиб нур билан,
Саҳарнинг поклигин симирди осмон.

Тонг келар чўққидан пастга сурғилиб,
Қарагин, уйғонди тоғлар керилиб.
Кўзинг оч, азизим, бу манзарани
Томоша қилайлик дилдан берилиб.

Қарагин, тарқади туннинг хаёли,
Қарагин, яшнади боғлар жамоли,
Тонг қўнди чечаклар лаблари узра,
Меҳрибон, куюнчак она мисоли.

Тонг отди, тун кетди қайгадир қочиб,
Тонг отди янги бир саҳифа очиб.
Қайтадан покланиб уйғонди олам,
Тонг унга покликни юборди сочиб.

Олам гўзаллашиб борар кундан кун,
Ҳар сафар тонг ювиб тургани учун.

БУЛОҚЛАР ҚУШИГИ

Шовқин солиб, куйлаб оқади дарё,
Тобора ошгандан ошар суръати.
Шовқин солиб, куйлаб оқади дарё,
Тобора ошгандан ошар қудрати.
Водийлар уйқуси қочган бу куйдан,
Тоғлар ҳам ухламас, чўққилар уйғоқ.
Бу куйни яратган санъаткор асли
Тоғлар бағридаги минг-миңглаб булоқ.

Ифтихор туйғуси тутгандек пинҳон,
Сукут сақлаётир минг-минглаб булоқ.
Булоқлар қўшиғин англайман ҳамон,
Мен дарё куйига солганда қулоқ.

Булоқлар қўшиғи тўхтасамп, бас,
Дарёнинг куйидан асар ҳам қолмас.

ЮРАГИМГА СИҒМАСА ҲИСЛАР

Дейишар: Қалб кенгдир, гўёки осмон,
Дейишади: Қалбнинг қиёси — уммон.
Осмонга қарайман, минглаб юлдузлар
Қуёш кўз ёшидек порлайди шу он.
Шу олам жо бўлмиш кўнглимга бугун,
Жо бўлмиш юлдузлар, қуёш ҳамда тун.
Бир кичик юракка сиғар барчаси,
Бемалол сиғади кинот бутун.
Кўнглимга шодлигим сиғмаган соат
Е баъзан фигондан кўтарсам фарёд,
Кичик юрагимга сиғмаган ҳислар
Сиғарми бағринга, чексиз кинот?

УХЛАБ ҚОЛДИ У...

Авжига чиққанди бу уйда базм,
Юракни чертади, чертади ажам.
Гўдак уйғонди-ю, ишқалаб кўзин,
Ажамни тўймасдан сипқорди бир дам.
Қўшиқлар тинди-да, бошланди чақчақ,
Бола эса яна ухлаб қолди жим.
У ухлар оталар куйин қучоқлаб,
Гўдакка эътибор қилмайди ҳеч ким,
Қўшиқлар бошланди қайтадан жўшиб,

Наво бешигида ухлайди тўдак.
Қўшиқлар туш бўлар, тушлари — қўшиқ...
Шундай улғаяди санъаткор юрак.

ФАСЛЛАР ҚУРАШИ

Тунда ёмғир ёғиб ўтганди,
Ерга марваридлар тўкканди.
Баҳор қишининг оқ чопонини
Чок-чокидан боглаб сўкканди.
Яна осмон феъли бузилди,
Ернинг юзи оқ қорга тўлди.
«Бунча нозик бўлмасангиз, а,
Қиш қайтадан яна чўзилди»,
Деб койима дўстим, баҳорини,
Кўриб янги ёққан бу қорни.
Кўклам қиздек нозик, ранжитма,
Кўтармайди бундай озорни.
Яшаш учун ҳар бир соатда
Қураш бўлиб турса ҳаётда,
Қиш ва кўклам жанг қилмасинми,
Яшаш учун келг кинотда?!

С У Қ У Н А Т

Кўчамни тўлдириб ўтар одамлар,
Кўчамдан ўтади ҳаёт карвони.
Гоҳ чаққон, гоҳида ҳорғин қадамлар
Оқизар шу ҳаёт отлиқ дарёни.
Кўчамдан машина учиб боради
Гувиллаб, оромим ўғирлаб тун-кун.
Шовқини бир юпанч бўлиб қолади,
Изига термилиб турган мен учун.
Кимлардир хахолаб кулар ҳовлида,

Кимлардир бесабаб жанжал қўзғайди.
Хоккейнинг таёғин тутиб қўлида
Болалар шайбани қувлаб изғийди.
Ижозат сўрамай қор сочар осмон,
Еки ёмғирини челақлаб қуяр.
Бирдан гувлаб кетар шиддатли бўрон
Гўё инсон ухлаб қолмасин дея.
Барчаси ўғирлаб оромимизни,
Ортгани-ортгандир ташвиш юкени.
Ҳаёт эканини сезсин, деб бизни,
Ҳадя қилади ғамни, кулгини.
Дўстим, менга сукут тилама сира,
Ғанимат бўронлар ичра юрганам.
Қул бўлсам сукунат исканжасига,
Билгилки, бу менинг бевақт ўлганам.

УСАК ХАЕЛЛАРИ

Мен ўсак қўйнида кездим хаёлан,
Толлар шовқинига солдим хўп қулоқ.
Тунлари ўйнашиб юлдузлар билан
У қадим дийрдан сир олдим узоқ.
Қоинот пичирлар сирли тилида,
Бир дам жим бўлади, ўй сурар толлар.
Нималар кечган бу уйғур элида,
Дегандек ёғилар минглаб саволлар.
Она алласидек ёқимли, дилкаш
Куй оқар дилларни эзиб йироқдан.
Шу куйга қўшилиб, қоришиб яккаш,
Бир нидо келади қадим тупроқдан.
Бу — Қашийнинг зори, Қаший фарёди,
Юртидан айрилиб, дейди: Алвидо!..
Оламга сизмаган Билолнинг оҳи
Аждоди қабридан бўлганди жудо.
Эҳ, Усак — тарихнинг жонли шоҳиди,

Мунгли днёрдаги бахтиёр макон.
Сени дўстлар алқаб, дўстлар койнди,
Сен — нажот тимсоли, сен — буюк армон.
Мен сенинг қўйнингда кезиб хаёлан,
Нурли осмонингга тикилиб қолдим.
Хаёллар ҳибсга олишиб бир дам,
Тарих чўлларига сингиб йўқолдим.
Бахтимни, дардимни ўлчаб тургандек
Икки юртга қучоқ очасан, Усак.
Юртига снзмаган аждодларни сен
Онадек бағрингга босасан, Усак.
Кечиргин, шодлик ва бахтга чўмилган
Чеҳрангга қайғули ёш бўлиб томсам.
Авлодларга юртни эслатиб ҳар он,
Шу қадим бағрингга тош бўлиб қолсам.

СОДАЛИК

У бола мисоли содда, шўх, бебош,
Лекин сўзларида донишмандлик жам.
Болаларга дўстдир, қолларга мунгдош,
Қалбида табнат куйи мужассам.
У янги туғилган чақалоқ каби
Нигоҳин кездирар осмон узра жим.
Юлдузлар ёнганда бир чироқ каби
Боладек термилар бўлмас мунажжим.
Ёмғир ёққанида челақлаб, эзиб,
Энтикиб-энтикиб кезмоқ одати.
Қушларнинг парвозин, гулларнинг нозин
Кузатмоқ унга бир зўр саодатдир.
У гўё оламнинг заррасисмон
Қоинот қўйнига сингмоққа тайёр.
Ҳаммага термилиб, бўлади ҳайрон,
Бу дунё ҳуснига тўймайди зинҳор,
Интизор туйғулар, содда таажжуб,

Ҳаётга қўйилган чексиз муҳаббат...
У доно гўдакка айланган, ажаб...
Буларсиз у шоир бўлмасди ҳеч вақт.

О Н А М Г А

Сени куйламаслик гуноҳ, онажон,
Шеър гулзоридан тузай гулдаста.
Сен хаёл мулкида бир шоҳ, онажон,
Мунча тикиласан менга ҳавасда!

Умримни шеър билан боғлаганимда
Қўрқув, ҳаяжондан оқарди сочинг.
Шеърим чиқмай, қалбим доғлаганимда
Тубсиз кўзларингдан оқди-ку ёшинг,

Уғлингинг қайғуси туфайли, эвоҳ,
Ажинларга тўлиб кетгандир юзинг.
Ҳаётдан дашном еб, чекканимда оҳ,
Сен дердинг: Яшаш бу умиддир, қўзим.

Онажон, ипакдек бир сочинг учун
Сенинг йўлларингга бўлсам поёндоз.
Бир кечада тўккан кўзёшинг учун
Умрим баҳорини берсам, бўлар оз.

Онажон, сен чанқаб қолган чоғингда
Кошкийди бир томчи сув бўла олсам.
Шифобахш бир гиёҳ бўлсам боғингда
Кошкийди умрингга умр қўшолсам.

Қанийди умрлик табассум бўлиб,
Сенинг лабларингдан олсам эди жой
Ёки мангулик бир сўлмас гул бўлиб
Сенинг кўз олдингда очсайдим чирой.

Лекин биронтаси арзимас, она,
Ҳар қандай амалдан турасан устун
Табиатга қуёш эса бошпана,
Уша ҳам қаршингда бош эгар бугун.

ТУТУН БИЛАН ЧЎҒ

Бўй талашиб улкан тоғ билан
Тутун ўрлар юксакка ҳамон.
Юксакликдан қараб атрофга,
Дейди: Менинг остимда жаҳон.
Тун қўйнида бир чироқ бўлиб,
Милт-милт этиб ёнар пастда чўғ.
«Қиш гули»нинг содда турқида
Қиборликдан асло асар йўқ.
Лекин манман, кибор тутундан
Чўғни афзал кўради ҳар ким.
Шунинг учун тутундан қочиб,
Чўққа таъзим қилади балким.

ДАЛА УЙҒОНДИ

Оқ чойшабини ёпиб, ноз билан
Дала ухлар -- ухлайди нигор.
Эҳтиётлаб ва эъзоз билан
Деҳқон унга боқадди хумор.

Тенасида ўтириб бедор,
Уйғонишни кутар қиш бўйи.
Дала ухлар — ухлайди нигор,
Чувалади деҳқоннинг ўйи.

Баъзан муңгли куйлар беқарор,
Баъзан эслаб кетар баҳорни.

Дала ухлар — ухлайди нигор,
Уйғонмоғи шунча душворми?!

Қуёш кулиб боқади, мана,
Дехқонни ҳам олқишлайди у.
Тошқин бўлиб, бўлиб пўртана,
Ёғилади атласранг ёғду.

Дала кўзни очади секин,
Дала билан уйғонар жаҳон.
Қиши билан кутиб буни сен
Энди ухлаб қолмагин, деҳқон.

ҲАЕТ МЕҲРИ

Ҳассага суюниб борар бир кампир,
Ажин тўлиб кетган унинг юзига.
Лаблари пичирлаб учади пир-пир,
Бир учқун ёнади ботиқ кўзида.

Титраб-титраб кетар табаррук қўли...
Гўё қадамни санайди шу дам.
Минг узун бўлмасин умрнинг йўли,
Кўз юмиб очгунча, дейди ҳар одам.

Бу йўл етмиш йилки, билади уни,
Ҳар ҳолда бир умр — кўпдир ё камдир.
Учқур ёшлигини, болалигини
Кўрмаянтимикин қадамда кампир?

Ёшлиги қанчалик гўзал бўлмасин,
Кампирга ганимат ҳозирги куни.
Кексалик ҳақ сўрар, кампир-чи, лекин
Ҳассаси бор — писанд қилмайди уни.

У борар хаёлга чўмганча узоқ,
Мадад сўрар гўё бахт юлдузидан.

Ҳаётнинг ўзидек хушнуд қизалоқ
Кулиб қараб қолар унинг изидан.

ШЕЪРИЯТ ҚУДРАТИ

Дейдилар: Мушкул довон фикр довони экан,
Шеърим қанотларида довон ҳатлаб келаман.
Минг йилликлар мулкига етаклайди донишманд,
Донишманд фикрларин ҳамон ёдлаб келаман.

Дейдилар: Ақл доим куч олар ҳикматлардан,
Эй, шеъроят, илоҳим, куч манбаим ўзингсан.
Тирикман сен бахш этган хушнудлик ва дардлардан,
Азоб ва роҳатларинг вужудимда мужассам.

Сен эмасми, жон бериб мангуга тирилтирган
Ёвузлар чангалида бевақт ўлганларни.
Сен эмасми, адолат таънаси билан урган
Бахтсиз, бечораларнинг устидан кулганларни.

Инсон билан баравар келгансан сен дунёга,
Шу кунданоқ бир қудрат касб этгансан бебаҳо.
Қаҳрингдан эй шеъроят, чақмоқ олган андоза,
Қаршингда қирқилади қиличнинг дами ҳатто.

Сен — оналар қалбига сингиб кетган меҳрсан,
Сен — гўдакнинг лабига қўнган нозик табассум.
Сен сеҳрли бир қудрат, қудратли бир сеҳрсан,
Гоҳо бешафқат шиддат, гоҳо шафқатли, маъсум...

Сен бўлмасанг, оламни босар ўлик сукунат,
Бошланади қабоҳат зулумотнинг айёми.
Қочар ақлдан хаёл, ҳиссётдан ҳарорат,
Тирикликни дафн этиб чўқар ҳаётнинг шони.

Шеъроятга мағрурлик эшир, мангу ўртоқдир,
Йиртар сохта камтарлик ниқобини бешафқат.

Мағрурлик—ифтихордир, унда манманлик йўқдир,
Шеърият, мағрур бошим сенга эгилар фақат!

Даргоҳнинг шунча кенги, унда тиланчи мисол
Садоқатга шеър сўраб, ўзин зўрлаб юрган кўп.
Бошлаб кетса даштларга алдовчи ширин хаёл,
Шеърият бўстонда ўзин хўрлаб юрган кўп.

Кўп кўриб зериккансан ўткинчи шоирларни,
Ўтказиб сен шафқатсиз асрлар ғалвирдан.
Орзуга айб йўқ дея юнанамиз ҳар доим,
Кўпинча ошолмасак ҳаётнинг бир қиридан.

Минг шукурким, илҳомнинг гадоси бўлмай ўтдим,
Сақлаганча, шеърият, сенга садоқатимни.
Болалик пайтимданоқ ихлоснинг қўлини тутдим,
Ҳеч кимга мингашмадим, миндим мен ўз отимни.

Қўлимда милтиғим йўқ, қуролим—шеърим менинг,
Шеъримдаги қудратим—аждодим интиқоми.
Элга бойлик бермадим, берганим—меҳрим менинг,
Шеърни туға олган қалб—аслида ишқ жоми.

Буюк орзу-умидлар, армонларнинг ўтидан
Сачраган бир Учқуиман, туташай қалбингизга.
Нимаки олган бўлсам шеърият бисотидан
Бир умр ёнгул, уни қайтармоқ учун Сизга.

Н И Я Т

Орзу, хаёл билан тугилар инсон,
Инсон тугилади нияти билан.
Ниятнинг — йўлдошинг, — дерлар ҳар қачон,
Нияти билан у олға интилар.

Бировлар кимнидир йиқитмоқ истар,
Бировлар суяйди йиқилганларни
Бир ният — кимгадир қадалган ханжар,
Бир ният қалқонга асрар жонларни.

Инсон гоҳо улуғ, гоҳо эса пасткаш,
Гоҳо жарга интилар, гоҳо уфққа.
Уни тили, миллат ё ирқи эмас,
Нияти бўлади икки қутбга.

БУЛУТЛАР ЖАНЖАЛИ

Истеъдодсиз шоир гийбатчи келар,
Қаноти — ариза, қудрати — жанжал.
Шу икки куч билан олға интилар,
Кимнидир енгмоқчи бўлиб ҳар маҳал.
Дилларга чўкади булут бўлиб у,
Тўкади ҳар ерда гийбат ёмғирин,
Қалбини қитиқлар оромбахш туйғу,
Мен тўсиб қолдим деб қуёшнинг пурин.
Билмас у ўзидан юксакда қуёш
Булутлар жанжалини кўриб турганин.
Булутлар зорланиб, тўкканида ёш,
Устида қуёшнинг кулиб турганин.

ҲАЁТ ҚУНҒИРОҒИ

Сахро-чўлли босиб келади карвон,
Сафари жафалик, мушкул ва узоқ.
Гўёки ер билан туташдир осмон,
Сукунат бағрини тилар қунғироқ.

Гоҳо гулшан, гоҳо дарё мисоли сароб
Йироқдан кўришиб, очади қучоқ.

Алданманг, одамлар, бу гафлат, бу хоб,
Дегандек янграйди чўлда қўнғироқ.

Гезарган лабларда бир сўз ҳукмрон,
Зорланиб, -зорланиб, сув дейди ҳар чоқ.
Бардошлик, бўлишга чақириб ҳамон,
Юрак томиридек урар қўнғироқ.

Ҳа, ана кўринди оқсоч чўққилар,
Ҳа, энди манзил ҳам эмасдир йироқ.
Беҳол вужудларга бир мадор кирар,
Шодликка оҳангдош янграр қўнғироқ.

Водийлар, гулзорлар солар поёндоз,
Карвоннинг йўлига чиқар кўркәм боғ.
Қўшиқлар янграйди, авжга минар соз,
Ўзгача жаранглар энди қўнғироқ.

Карвонга ўхшайди биз севган ҳаёт,
Сафари жафалик, мушкул ва узоқ.
Шеър эса, гафлатни тайлаган барбод,
Умидни уйғотган бедор қўнғироқ.

ЕТАҚЛАШГА УРГАНИБ ҚОЛМА

Қўлингни бер дейсан йўлда юрганда,
Қўл бермасан, жанжал қиласан, болам.
Отанг суянчининг бўлиб турганда
Сенга писандмас-да ҳар қандай йўл ҳам.
Қийналсанг ҳам ўзинг танла йўлингни,
Етақлашдан у минг ҳисса яхшироқ.
Майли суян, майли, тутгин қўлимни,
Етакка ўрганиб қолмагин бироқ.

И Ш О Н Ч

Кўнглим, шубҳаларни дафи қил, дафн,
Учирган у доғни ишонч кўкидан,
Юракдан ўзгаси бўлолмас кафил,
Халос эт инсонни гумон юкидан.

Нигорим ҳуснига соя солар у,
Дўстларнинг кўнглига чўкар мисли тош.
Ишонч-чи? Нигорим лабида кулгу,
Дўстлик ришталарин боғлайди ишонч.

Одам бўлиб қолар ожиз, бечора
Юрагин тоғ бўлиб босганда гумон.
Шубҳа тоғ бўлса ҳам, фақат ягона
Ишонч билан енгар гумонни инсон.

ВАҚТ ВА ИНСОН

Илк бор кўзларини очди чақалоқ,
Салом деб вақтга қўл берди шу чоғ.
Баравар улғайди инсон ва вақт,
Бир-бирига очиб доим кенг қучоқ.

Элтаркан кексалик томон одамни,
Салмоқ билан ташлар вақт қадамни,
Одам-чи, календарь варагин йиртар,
Йиртади олтинга тенг ҳар бир дамни.

Билмадим, уларнинг қай бири шоддир,
Қай бири ғолибдир, қай бири мотдир.
Қай бири ҳалокат ҳукмига маҳкум,
Қайси бири эса мангу ҳаётдир.

Биз гоҳ хотиржам, гоҳ чўчиб юрамиз,
Вақт қанотида учиб юрамиз.

Биримизнинг ўрнин биримиз босиб,
Вақтдан вақтга кўчиб юрамиз.

Йилга йил уланар, асрга аср,
Дилга дил уланар, умрга умр.
Вақт қанотида учган эй инсон,
Қанотинг остида уни олиб юр!

МАРДЛИК ҲАҚИДА

— Мардлик нима?

— Инқилганни суяшдир.

— Мардлик нима?

— Ҳамниша рост сўзлашдир.

Ҳақиқат деб ётса ҳамки зиндонда,
Чўққилардек буюкликни кўзлашдир

— Мардлик нима?

— Узи ёниб, ўзгага

Еругликни ато қилган чироқдир.

(Ўзгаларнинг оловида исиниб

Юриш эса мардликдан кўп йироқдир).

— Мардлик нима?

— Ев қиличи остида

Ботирларнинг лабидаги табассум,

Мардлик нима деган қадим саволга

Жавоб беролмайди дейсиз ким бугун.

— Мардлик нима?

— Ботирларнинг шаънини

Мангуликка айлантиргувчи китоб,

Ожизни ҳам мардларга тенг кўраман,

Қилса агар ожизлигин эътироф.

О Р З У

Ўзимни кўраман сенда, болажон,
Гурурга тўламан сенга боққанда.
Ўтмишим тургандек бўлар ёнма-ён,
Чексиз хотиралар ичра оққанда.

Ўзимни кўраман сенда мен тўкис,
Орзулар кўксинда қанот қоққанда.
Тураман келажак билан юзма-юз,
Сен отанга қараб бир гап қотганда.

Самимий ҳисларга қул бўлиб ҳар дам,
Ўзгалар ғамда ёнсам мен агар.
Дадамнинг дўстлари дейди завқ билан:
— У ота йўлига содиқ муқаррар.

Саройлар қурмадим мен сенга атаб,
Бобонг меросини қолдиргум фақат.
Одамийлик деган оддий бир китоб
Ва бобонг ёқлаган буюк ҳақиқат.

Ўзимни кўраман сенда, ўғлим, мен,
Орзум бўлса басдир сен учун мерос.
Майли, такрорлама бошқа хислатим,
Такрорланса бўлди биздаги ихлос.

З А Р Р А

Одамлар заррадир. Кичик бир зарра
Ҳадсиз кoinотнинг ҳадсиз бағрида,
Лекин дадил юрар сайёра узра
Уни бўйсундириб истакларига.

Кoinот шодланса ё чекса фарёд,
Шу кичик заррада бўлар намоён.

Борлиққа онадир чексиз коинот,
Унинг энг севимли фарзанди — инсон.

Талпина-талпина улгайди фарзанд,
Асрни асрга улаб кўп замон.
Дилида онанинг сирлари пайванд.
Мана, бўй чўзмоқда фазолар томон.

У ўтга чўқинди, ёндирди чақмоқ,
Қаҳқаҳалар урди, кўтарди фарёд.
Даврлар чўлидан ўтганда шундоқ,
Чиниқсин фарзандим деди коинот.

Вулқонлар ҳарорат берди беқиёс,
Тўфонлар қаҳридан топди у бардош,
Чўқиниш ўрнини олганда ихлос.
Йиртди илоҳият пардасин қуёш.

Соддалик жой берди донишмандликка,
Қўлга қўл беришди муҳаббат, нафрат.
Ўрганди дўстликка ва душманликка,
Келишди кетма-кет шодлик ва ҳасрат.

Шундай камол топди, етилди инсон,
Минг йиллаб ўрганди она сирини.
Бу зарра қўл чўзса етар ҳар томон,
Кўз-кўз қила олар ақлу меҳрини.

Қудрати олдида таажжубда, шод,
Энди чўқинади инсонга фалақ,
Донишманд фарзандни туққан коинот,
Энди унинг сирин билолмай ҳалақ.

ЕР ФИҒОНИ

Ҳар нарсадан кучли дерлар она ернинг бардоши,
Кўтаролмас унинг дардин оламда ҳеч сайёра.

Егаётган ёмғир эмас, у — осмоннинг кўзёши,
Шу кўзёши қилар экан ер бағрини минг пора.

Ҳар нарсадан зўр дейдилар она ернинг сабри ҳам,
У ўзини чиниқтирган зимистону зулматда.
Фарзандлардан ҳар лаҳзада чекади у дард, алам,
Лекин сабри устун чиқар ҳар қандайин кулфатдан.

Фақат унинг юрагидан портлаб турар вулқонлар,
Балки шудир ернинг дарди, ернинг аччиқ ҳасрати,
Вулқон бўлиб чиқар балки ер фигони, инсонлар,
Шу лавадир ёвузликка қарши унинг нафрати.

МУҲТОЖЛИК

Донишмандга муҳтожликда ўтди қанча замонлар,
Гоҳ асрлар мобайнида битта доно туғилди.
Ҳаромларга соддаликдан кафан бичган инсонлар
Минг афсуски, соддаликнинг балосида бўғилди.

Тарих бошқа,
Замон бошқа,
Бошқа энди одамлар,
Кўп асрлик сафарларда топа борди камолот,
Чўпчак бўлиб қолди Фарҳод-Ширин, Ғариб-Санамлар,
Оқ кўнгиллик, соддаликка насиб бўлди ҳалокат,

Донишманд кўп, аср эмас йилда минглаб туғилар,
Ҳаром билан қориштириб қўйди ақлни улар.
Замон энди доно эмас, соддаларга муҳтождир,
Шоирингни ташлаб кетма, содда, тоза туйгулар!

И Л Т И М О С

Мен сени йироқларга бошлаб кетмоқ истадим,
Сайр қилайлик дедим муҳаббат гулзориди.

Кўнглингни забт этарга муносиб сўз изладим,
Ягона орзум бўлган висолинг хуморида.

Боқдим илтижо билан сенинг шахло кўзингга,
Қалбимга бир ўчмас ўт ёқди унинг учқуни,
Қизил гул ранги кўчди гўё бирдан юзингга,
Билмадим, бу пайт қандай ҳиснинг бўлдинг тутқуни,

Сен деддинг: Муҳаббатдан сўз очмайлик, илтимос,
Ваъдаларга муҳтожми аслида чин муҳаббат?!
Боққил менга сукутда, кўзларингда эҳтирос,
Чин муҳаббат сукутда билинар дерлар фақат.

Сен деддинг: Йироқларга бошламагин, илтимос,
Ишққа бошқа жойдан гулзор излаш не керак?!
Шундай бор яратайлик, боғбони бўлсин ихлос,
Мана шу — тақдиримни сенга боғлаган истак,

Лол бўлганча қаршингдан узоқ туриб қолдим мен,
Шундан бери ишқдан сўз очмадим ҳеч қачон.
Йиллар ўтди орадан, шу битта илтимосинг
Юрагимга ҳукмрондир, юрагимга ҳукмрон.

* * *

Кўрганингдан кўпдир кўрмаганинг,
Кўрмагани кўрсанг ўлмаганинг.

Анвар Носирий

Сен деддинг: Бу дунёнинг ёшлигига шоҳидмиз,
Кучга тўлган йигитдай гўзалдир у, бақувват,
Унда бахт топганларнинг сирасига оидмиз,
Шеърингга шодлик туққан илҳом ёр бўлсин фақат.

Мен дедим: «Кўрганингдан кўпдир кўрматанларинг»,
Кўпни кўрган дунё ҳам, мана, қариб бормоқда.
Деганингдан кўпроқдир ҳали демаганларинг,
Дарддан тоғлар боши ҳам тобора оқармоқда.

Сен дединг: Пушаймонда дилни ўртамоқ нечун?
Бу бевафо оламга балки бевақт келганмиз.
Аждодлар ҳақида ҳам қониб кулмоқлик учун
Ўзгалар кулгисини ўз кулгимиз деганмиз.

Мен дедим: Ачинмайман бевақт туғилдим деб,
Қониб кулмаганимга ачинмайман ҳеч қачон.
Ким учундир дард чекиб, ким учундир бўғилдим,
Бас, мен кўрмаган бахтни кўра олса бир инсон.

ҚИЗИЛ КИТОБ

Ер юзидан йўқолиб кетиш хавфига
учраган ҳайвонларни қайд қилиш учун
Қизил китоб очилган.

«Сайёрада кезмоқда буюк бир дард, ҳалокат,
Қулоқ солгин, одамзод, адолатли хитобга.
Ҳайвонот дунёсини босди оғир фалокат,
Қайд қилинглар, ёзинглар қутлуғ Қизил китобга.

Жанубда шер ўлмоқда. Шимолда айиқ нимжон,
Ердам қўлин чўзайлик ҳар битта мавжудотга.
Қадимий ҳайвонларни асра, оқ кўнгил инсон,
Бечоралар ҳолни ёзгин Қизил китобга...»

Шундай хитоб қилади одам одамга қараб,
Ҳар ким меҳрибонлигин солмоқ бўлар бозорга.
Миллионлаб инсонлар дарддан бўлмоқда хароб,
Атом, нейтрон дастидан учраб бало-қазога.

Сайёрада кезмоқда буюк бир дард, ҳалокат,
Ҳайвонот дарди эмас, бу инсон дарди асли.
Инсоният устидан кўтарилсин фалокат,
Йитиш хавфидан халос бўлсин одамзод насли.

Эй, меҳрибон одамлар, эй, донишманд арбоблар,
Бошқа бир Қизил китоб очингиз инсон учун.
Езингиз энг бошига менинг дардманд халқимни,
Бу китобга ҳаммадан муҳтожроқдир у бугун.

* * *

Бир дўстим: «Биз ўз дардимизни —
уйғурлар дардини моҳир қалам соҳиби
Расул Ҳамзатовга айтиб берсак, у уйғур-
лар мунг-зорини дунё халқига тўла-тў-
кис етказиб берармикан», — деди.

Тудохун мақом айтсин «Ажам»ни, чалсин Ҳусая,
Ўзгалардан «Ажам»ни тингламоқ истамайман.
Дардни ўзимиз тортиб, бахтиёрлар ичидан
Бағри қон дардмандларни ҳеч қачон изламайман.

Тоғ бургутин нигоҳи йироқларга этади,
Юксакдаги чашманинг суви тиниқроқ бўлар.
Тоғликларнинг қўшиғи баланд парвоз этади,
Тоғдан тоққа ошароқ оламга эшитилар.

Биз Расулни биламиз. Парвоздаги бургутдан
Одам завққа тўлгунча узолмайди ахир кўз.
Кичик халқи шуҳратин Кавказдай юксак этган,
Ўзи кўкда порлаган мангу ёниқ бир юлдуз.

Биз Расулни биламиз. У дардманд, у бахтиёр.
Бахтиёр дардманд бўлиш бир бахтдир, бир
ҳавасдир.

Умумийдир эҳтимол шодлик ҳамда ифтихор,
Инсоннинг дарди эса, йўқ, умумий эмасдир.

Олам мужассам бўлди унинг ўйчан қалбига,
Фарзандининг кўксига она қўйганидай бош.
Ҳаммани шерик қилди элининг бахт, дардига,
У кулса бирга кулди сайёралар ва қуёш.

Кавказ сиққан юракка, олам сиққан юракка
Ўйғурнинг дарди сиғиш-сиғмаслигин билмайман.
Мардлар қайғу, дардини билдирмайди бўлақка,
Мен халқимга ўзининг Расулини тилайман.

Қ У Р Қ А М А Н

Бир куни ёлғони фош бўлиб қолди бир қизининг,
Номусдан юзлари алвон рангга бўялди.
Умр бўйи азобин тортиб ўша бир сўзнинг,
Ўз виждони олдида ўзи қанча уялди.

Бир йигит ўғирликда қўлга тушди бир сафар,
Рангида ранг қолмади, титради жиноятдан.
Шундан буён ётларнинг мулкига солмай назар,
Пок ўтди у жирканиб ҳарому хиёнатдан.

Мен қўрқаман, дўстларим, ёлғони фош бўлса ҳам,
Қизаришни, уятни билмаган сурбетлардан.
Қўрқаман, чунки, уят ҳисси бўлмаган одам
Ҳар қандай мудҳиш ишни қила олади ҳар дам.

УЙҒУР РАЙОНИДА ИККИ КҮН

Туркум

1. ИККИ КҮН ВА ИККИ АСР

Меҳмон бўлдим сенда фақат икки кун,
Таърифига етмас шоирнинг сўзи.
Қуёш кутиб олди, хайрлашди тун,
Йиллар ўтди, сенда хаёлим кўзи.

Сенда қанот қоқди фикр, илҳомим,
Янги қўшиқ, янги висол ишқида.
Мени ташнаб кетди, мана, оромим,
Шеър деган бир соҳибжамол ишқида.

Сенга кезиб, сайр этиб, уйгурнинг
Гўё кичик қасри билан учрашдим.
Сирин англаб сен кечирган умрининг,
Гўё икки аср билан учрашдим.

2. МЕРОСИМИЗ БИР

— Қаерликсан? — дея сўраб қолдинг сен,
Кутмаганда эсга солиб аслимни. —
Уйғурим, — деб кейин бағрингга олдинг,
Менда кўргач аждодингни, васлингни.

— Уйғурим, — деб кўзларимга боқдинг сен,
Шуни кутиб келган эдим бу томон.
Мен билан бир истак сари оқдинг сен,
Иккимизни босди бирдай ҳаяжон.

Иккимиз ҳам бир ариқнинг сувимиз,
Она дарё узра бирга қуйилган.
Бирдир рўзгор, бир туғилган уйимиз,
Меросимиз, бир музейга қуйилган.

Онамизнинг иккимиз қўш қаноти,
Қўш қанотда она парвоз қилади.
Созанданинг келса чалмоқ соати,
Дуторни ҳам қўш торда соз қилади.

Иккимизни тоққа қиёс қиламан,
Қаддин букмас тоғдай мағрур, бутунмиз.
Сен кунгай томони, мен соя томоқ,
Бир кулиб, бир йиғлаймиз шу учун биз.

3. ГУЛЗОРИМ

Тарихлардан сени излаб келдим мен,
Шеърим билан ҳуснинг безаб келдим мен.
Қучоғинг оч, дийдорингга ташнаман,
Сен ҳам менга ташнасан деб келдим мен.

Кучим менинг — шу муқаддас гулзорим,
Сени кўриб ёзилди-ку хуморим.
Қўзларимга гулдастадек кўриндинг,
Йўқ, гулдаста эмас, яхлит гулзорим.

Қучоғингда кўп довоңлар ошмадим,
Борса келмас юртга қадам босмадим.
Гарчи кенг осмоннинг бир парчасисан,
Лекин сенсан менинг бутун осмоним.

Сақлаб келдинг номимизни омон сен,
Нигоҳ ташлаб аждодларнинг томон сен.
Бахтиёрлар ўлкасида бахт топиб,
Боши кўкка етгаң ўзга жаҳонсен.

Ажаб, мендан ололмайсан кўзингни,
Ҳаяжонинг босиб, айтгин сўзингни
Ўзимни-ку сендан изляпман мен,
Сен кўрарсан балки менда ўзингни?

4. ТИЛАГИМ

Тоғлари бор кўк билан бўй талацган,
Боғлари бор қаддига хўп ярашган.
Ухшаши йўқ, ажойиб бир диёр бу,
Завққа чўмиб дўстлари кўп қарашган.

Этагини ювар Или дарёси,
Табассуми — худди қуёш зиёси.
Қатта жаҳон ичра кичик жаҳон у,
Топилмайди унинг мисли, қиёси.

Бир қўлини узатгандак Ёркандга,
Ху, бирини чўзиб турар Челаққа.
Уч нуқтаани бир-бирига улаган,
Пайванд этган уйғур деган юракка.

Харитада номнинг борми, билмайман,
Бироқ сени кичкинасан демайман.
Қашқар, Қумул, Или, Хўтан қалбидек
Қатта қалб тилайман сенга, тилайман.

5. ҚОРАДАЛА РИВОЯТИ

(Баллада)

Бу водийни Қорадала деганлар,
Дала эмас, бу бир бало деганлар.
Аждодларим ялангоёқ кечганда,
Бу далада сирлар тўла деганлар.

Чўнг Оқсувнинг этагида тураман,
Қорадала ҳақида ўй сураман.
Или дарё сўзлаб берган ривоят —
Қанотида парвоз этиб юраман.

Ривоят дер: Утди қанча замонлар,
Утди даврон суриб шаҳар, хоқонлар.
Азал-бошдан келаётган одат шу:
Яхшиларга чоҳ қазиган ёмонлар.

Бу ер — доим гуллаб турган жой экан,
Дастурхони ноз-неъматга бой экан.
Утган экан бунда йигит билан қиз,
Бири юлдуз, бири тўлин ой экан.

Ботир йигит чўлни бўстон қилибди,
Атрофини гул-гулистон қилибди.
Икки юрак ақидаси, ишқини
Булбуллари элга дoston қилибди.

Мардлар учун бўлар номардлар тузоқ,
Яхшию ёмонга макон бу тупроқ.
Завол тилаб доим бу муҳаббатга
Бир жодугор яшар экан ўша чоғ.

Икки юрак севгисидан ўртаниб,
Гоҳо чақмоқ бўлиб ёниб, гоҳ сўниб,
Келибди бу водий томон жодугар,
Кеқса кампир либосига бурканиб.

Одам дўсти билан кучли дейдилар,
Шунинг учун дўстлик ғамин ейдилар.
Битта дўсти бўлар экан йигитнинг
Сирлашаркан иккаласи ҳар сафар.

Тарих бизга бериб кетган кўп сабоқ,
Нодон дўстдан ақлли ёв яхшироқ.
Йигит ботир, ақли теран бўлса ҳам,
Нодон билан дўст бўлган экан бироқ.

Шу дўстини қўлга олиб жодугар,
Уйғотибди уни бир кун тонг саҳар,

— Эркак эмас, — дебди бўлиб меҳрибон, —
Кимки яхши қизни топмаса агар.

Узоқлардан қидирмайлик мисолни,
Дўстинг мойил қилди соҳибжамолни.
Аслида у қиз сени яхши кўрарди,
Сендан бурун дўстинг топди амални.

Соҳибжамол тунлар бўйи тўкар ёш,
Чораси не, тақдирига эгар бош.
Равомидир вафоси йўқ номардни
Сен уйғотган ишқ билан қучоқлаш!

Кампир орқасига қайтибди шу он,
Ёмонликни сезиб бўзлабди осмон.
Кечаги дўст айланибди рақибга,
Рақибки, қасоскор, қаттол, беомон.

Инсон буюк — бўлса унда саховат,
Саховатсиз инсон чекар надомат.
Ақл билан юрак жанжал бошласа,
Қаҳ-қаҳ уриб кулар қонли рақобат.

Рақобатдан бўпти дўсти дарғазаб,
Қалбни ёқар сохта мардлик, кўр ҳасад.
«Майли, жаҳон ёнсин, осмон йиқилсин,
Менга насиб бўлмаса чин муҳаббат», —

Дея келмиш у йигитнинг ёнига,
Жодугар солган-ку қутқу қонига.
Ухлаб ётган дўстга ханжар урганда
Қасд қилганини билмапти ўз жонига.

Қўлларни қон, кўзи қонга тўлгани,
Қиз ўйида бир безовта тўлғонди.
Жодугарнинг кулгисидан титраган
Олам бир ваҳима ичра уйғонди.

Қаҳ-қаҳ уриб кулар эди жодугар,
Кулгисидан атрофга ўт ёғилар.
— Дўст қотили, қани энди, вафодор
Ёрингни топ, ботир бўлсанг шу қадар.

Қиз туради; кўзларига ишонмас,
Юрт боқадн, ҳеч нарсага тушунмас.
Тантанавор кулар фақат жодугар,
Қотил ҳайрон бу сирлардан гаранг, маст.

Қизнинг ёши ювар куйган диёрни,
Ёри юрган, ёри суйган диёрни.
Йигит ётар шу чоғ гўё эслатиб
Хоин қўли кесаётган чинорни.

Бир оздан сўнг қиз келдию ўзига,
Урди қотил ханжарини кўксига.
Эй табиат, зўр-ку ахир бардошинг,
Сабр қилгил, бунча мунглик ўксима.

— Улим! — деди шунда бирдан жамоат,
— Ер тишласн! — деди, — қотил касофат.
Ҳамма шердай қотил сари ташланди,
Аммо шу дам юз берди бир каромат.

Қотил урди ўз кўксига ханжарни,
Утга тушди, кўзлади чуқур жарни.
Лекин ўлим жиркангандай хондан,
Ўз бағрига олмас, ундан қочарди.

Ёлворарди мени дорга осгин, деб,
Эй, халойиқ, ё жодига босгин, деб.
Сувга ташла мен номарднинг жасадин,
Кўздан гойиб қилсин буюк тошқин, деб.

Жодугарнинг кулгисидан юрт вайрон,
Жодугарга боқар эди у ҳайрон.

Элнинг қаҳри айлантиргач шамолга,
Қотил бўпти қувгинди бир саргардон,

Ҳол айтса, тоғлар ҳам юз ўғирармиш,
Ҳатто гиёҳлар ҳам юз ўғирармиш.
Водийларни кезиб, тонгда ёш тўкар,
Кечалари раҳм сўраб увлармиш.

Юрт кўчибди, хазон бўпти боғлари,
Ортда қопти тушдай гўзал чоғлари.
Пироқлардан ҳу, қорайиб кўринган —
Уша юртнинг куйган юрак доғлари.

Алам билан, афсус билан ҳам койиб,
Бир донишманд деди: Англа, халойиқ,
Мусибатга гирифтордир мангуга,
Ким ўзига дўст танласа нолойиқ.

Биз кетамиз, вайрон бўлган ер қолди,
Бағрида бир ботир, жасур эр қолди.
Биз қўйнида олишга улгурмаган
Буюк сирлар — олтин билан зар қолди.

Вақти келиб, тузалса бу замонлар,
Заводини топса бир кун ёмонлар,
Мард йигитга муносиб бўлса дўсти,
Гулзорларга айланар бу томонлар.

* * *

Бу водийни Қорадала деганлар,
Дала эмас, бу бир бало, деганлар.
Чин дўстликдан куч олишга зор бўлиб,
Юрагига ҳасрат тўла, деганлар.

Ривоят ҳам ривоятдек ўтган, ҳа,
 Ривоят ҳам бир ўзгариш кутган, ҳа.
 Ерда ҳис йўқ дема, она тупроғим —
 Аср оша чуқур ўйга ботган, ҳа.

Қара, ана Қорадала уйғонди,
 Қара, ана она тупроқ сўз олди.
 Қўнгилларни маъюс қилган саргузашт,
 Аччиқ қисмат ана, орқада қолди.

6. ҚОРАДАЛА МОНОЛОГИ

Инсон, сенга юрак ёрмоқ аҳдим бор,
 Инглаб ўтдим мен, кулишга ҳаққим бор.
 Замонларнинг бўронида йўқотмай,
 Омон олиб келган буюк фахрим бор.

Сувга зордим ёнда дарё оқса ҳам,
 Нурга зордим қуёш кулиб боқса ҳам.
 Уйғотолмай ўтди қанча ботирлар
 Бошим узра минглаб чироқ ёқса ҳам.

Мадад кутиб ётар эдим самодан,
 Кўзим очдим улуғвор бир садодан,
 Асрий уйқу кишанлари узилди,
 Дўстлик, меҳнат янграган хуш наводан,

Инсон фарзанд, она унга саҳий ер,
 Онасини суймас, айтгил, қайси эр?!
 Она-бола ўртасида жодугар
 Жудолик уруғин ташлаб юрадир.

Ҳасрат чекдим кўравериб ёмонни,
 Ёмонлардан бўлган ранги сомонни.

Минг йилларнинг армони бор қалбимда
Кўрдим энди орзумдаги замонни.

Кўрмадим ҳеч мен дардмандман деганни,
Кўрдим дардни мангу дафн этганни.
Кўрдим, орзу қанотида учганда
Қўли ҳатто юлдузларга етганни.

Менман аждодингдан сенга омонат,
Бу омонат топгай энди камолат.
Кўрсин энди бало деганлар мени,
Қорадала ҳеч туганмас саҳоват.

Бир жасорат ҳамроҳ эрур дилингда,
Саҳоватнинг калити бор қўлингда.
Олтин бошоқ бағридан бош кўтариб,
Гуллар унар босиб ўтган йўлингда.

Мен Илига, Или менга зор эди,
Сувсиз замин бечора ва хор эди.
Ҳижрондаги ошиқ-маъшуқ азоби
Ҳа, менга ҳам, Илига ҳам ёр эди.

Ғафлатлардан кўтарганда бошимни,
Инсон, ўзинг артнинг қайғу ёшимни,
Чорин сувни она каби куй куйлаб
Ювиб турар меҳр билан сочимни.

Қучоғимда жасоратдан кўп излар,
Ҳусним очди Тўхтаҳондек мард қизлар.
Бу юртдаги юлдузларга ҳавасда
Боқар само қўйнидан кўп юлдузлар.

Тракторлар уйготганда ҳар тонгни,
Жодугарга тор қилар кенг жаҳонни.
Мен келажак, ҳусним кўрмоқ истасанг,
Тасаввур қилиб кўр бир жовидонни.

Чўлга эмас, чаманзорга келганда,
Қучоғимда сайр қилиб юрганда,
Миллион пуд олтин доғни орқалаб
Кетаётган карвонларни кўрганда,

Қорадала неъмат бу, дегайсан,
Қорадала ҳиммати бу, дегайсан.
Ҳалол меҳнат ажри билан ечилган,
Қорадала ҳикмати бу, дегайсан.

Ўтмиш эдим чин дўстликка зор бўлган
Нодонликдан, рақобатдан бўғилган.
Келажакман энди — дўстлик туфайли
Бутунлайин бошқа бўлиб туғилган.

Келажакман, қўйним меннинг гулистон,
Гулзорман мен, хазон қилмас зимистон,
Ўйғур қалби — сахийлигим ўлчама,
Мен — меҳнатдан яралган боғу бўстон.

МУНДАРИЖА

Г. Нуруллаева таржималари

Ер ўғлониман	3
Қор ва ер	4
Шафақ	4
Ҳижрон	5
Ватан севгиси	5
Чўққилар	6
Икки томчи	6
Лола сўлимасин	7
Шириним	7
Ўзбекистонга таъзим	7
Пахта очилибди	8
Ленин сайёраси	9
Масофа	9
Хаёт	10
Фурсат ўйлари	11
Тасодиф	11
«Кизим ила чиқдим сайёра...»	12
Она ерда	13
Жуфтлик	13
Туннинг жавоби	14
Чала қолган уй	15
Йигит	16
Одамлар учун	17
Ўт билан сув	17
Ташналик	18
«Қарчигай — ер билан осмон фарзанди...»	18
Менинг сўқмоғим	18
Ғалати одам	19

С. Ҳошимова таржималари

Тошкент тўни	19
Навоний ҳайкали олднда	20
Ўзбек қизининг кумуши	21
Елғиз ташлаб кетма	22
Жудо бўлса	23
Шоир қалби	23

М. Бобоев таржималари

Жунгор йўлида	24
Табнат инсон ҳақида	25
Чарчаднинг, дейсан	26
Биз муҳтожмиз	27

Сомон йўли	27
Икки куч	28
Емғир юваётган чечаклар	28
Интилиш	29
Буюклик	30
Она ташвиши	30
Тонг ювиб туради оламни	31
Булоқлар қўшиғи	31
Юрагимга сизмаса ҳислар	32
Ухлаб қолди у	32
Фасллар кураши	33
Сукунат	33
Ўсак ҳаёллари	34
Соддалик	35
Онамга	36
Тутун билан чўр	37
Дала уйғонди	37
Ҳаёт меҳри	38
Шеъринят қудрати	39
Ният	40
Булутлар жанжали	41
Ҳаёт қўнғироғи	41
Етаклашга ўрганиб қолма	42
Ишонч	43
Вақт ва инсон	43
Мардлик ҳақида	44
Орзу	45
Зарра	45
Ер фиғони	46
Мухтожлик	47
Илтимос	47
«Сен дединг: бу дунёнинг ёшлигига шоҳидмиз...»	48
Кизил китоб	49
«Тудохун мақом айтсин...»	50
Қўрқаман	51

Уйғур районида икки кун. (Туркум)

1. Икки кун ва икки аср	52
2. Меросимиз бир	52
3. Гулзорим	53
4. Тилагим	54
5. Қорадала ривояти (баллада)	54
6. Қорадала монологи	59

На узбекском языке
УЧКУН
ЧУВСТВО РОДИНЫ
Стихи

Китобни иқтисод қилинган қоғоз ҳисобига босилди.

Редактор М. Аъзамов
Рассом О. Шестакова
Расмлар редактори А. Мамажонов
Техн. редактор М. Мирражабов
Корректор Ш. Собирова

ИБ № 3409

Босмахонага берилди 02.04.85. Босишга рухсат этилди
20.06.85. Формати 70x90 1/32. Босмахона қоғози № 3.
Адабий гарнитура. Юқори босма. Шартли босма л. 2,34
Шартли кр.-оттиск. 2,48. Нашр л. 2,46. Тиражи 3000
Заказ № 102. Баҳоси 30 т.

Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.
Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича
ЎзССР Давлат Комитетининг Бекобод шаҳар босмахонаси.